

Курінна Г.В.

канд. мистецтвознавства, доцент кафедри
телерепортерської майстерності,
Харківська державна академія культури

СЦЕНАРІЙ СУЧАСНОЇ ПІЗНАВАЛЬНО-РОЗВАЖАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ДЛЯ ДІТЕЙ В КОНТЕКСТІ ЕКРАННОЇ ДРАМАТУРГІЇ

Анотація. В статті вивчаються специфічні особливості драматургії пізнавально-розважальних телевізійних програм для дитячої аудиторії. Розглядаються провідні етапи сценарної роботи.

Ключові слова: сценарій для дітей, пізнавально-розважальні програми, драматургія, репертуар, телемистецтво.

Аннотация. Куринная А.В. Сценарий современной познавательной-развлекательной программы для детей в контексте экранной драматургии. В статье изучаются специфические особенности драматургии познавательной-развлекательных телевизионных программ для детской аудитории. Рассматриваются основополагающие этапы сценарной работы.

Ключевые слова: сценарий для детей, познавательные-развлекательные программы, драматургия, репертуар, телеискусство.

The annotation. Kurinnaja G.V. Modern cognitive and entertainment program for children scenario in the context of on-screen drama. Abstract the specific features of cognitive and entertainment television programs for children's audience are examined. The principal stages of the screenplay are considered.

Keywords: scenario for children, cognitive and entertaining programs, drama, repertoire, teleart.

Постановка проблеми, аналіз останніх досліджень. Побудова пізнавально-розважальної телепрограми для дитячої аудиторії, на нашу думку, є одним з найбільш невивчених питань у сучасній теледраматургії. Практично відсутні статті у наукових або науково-популярних виданнях; рекомендації щодо створення цих програм у навчальних посібниках зі сценарної майстерності. Така прогалина тотожна із загальною проблемою різкого зниження рівня телевізійних програм для дітей на сучасному телебаченні. І мова у даному аспекті йде, не тільки про зниження кількості, але й про зниження драматургічної та ідейно-тематичної якості таких програм. Невже діти перестали дивитися телевізор? Ні, проте, дитячі програми часто-густо замінюють ті, що дивляться дорослі, на кшталт «Х – фактор» (СТБ), «Розсміши коміка» (Інтер), «Голос країни» (1+1) тощо. Це у свою чергу позначається на вихованні підростаючого покоління країни. Ліквідувати вищеназвану прогалину дитячого виховання на вітчизняному телебаченні намагаються поодинокі дитячі телефестивалі та конкурси. Своім існуванням вони вже привертають увагу до проблем дитячого телебачення. Серед них і Міжнародний дитячий телевізійний фестиваль «Дитятко» (м. Харків).

Вивчаючи драматургію пізнавально-розважальних телепрограм для дітей, вважаємо доцільним звернутися до поодиноких теоретичних розробок драматургії масових свят, де закладені провідні складові дитячого дійства. Серед них навчальний посібник А.З. Житницького «Драматургія естради та масових видовищ» [1], І. Б. Шубіної «Організація дозвілля та шоу програм» [4]; а також до тематичних випусків періодичного журналу «Телерадіокур'єр», де знаходимо описи популярних дитячих телепрограм.

Метою статті є дослідження специфічних особливостей драматургії сучасних пізнавально-розважальних телевізійних програм для дитячої аудиторії.

Результати дослідження. Професіонали сценарної творчості називають сценарну роботу для дитячої аудиторії найбільш складною, адже сценарії телевізійних програм для дітей – це різновид сценаріїв, створених за всіма законами драматургії та орієнтованих на конкретну дитячу аудиторію (дошкільнят, молодших школярів, на дітей середнього та старшого) з урахуванням усіх специфічних особливостей тієї чи іншої вікової категорії.

Сценарій для дитячої аудиторії повинен мати розважальний, пізнавальний та дидактичний характер (Рис. 1). При цьому дидактичний характер сценарію визначає його навчальну складову. Дидактика – (від грецької *didakikos* – повчальний) – це розділ педагогіки, що розробляє теорію освіти та навчання в школі. Висвітлює та розкриває зміст освіти, вивчає закономірності, принципи, методи та організаційні форми навчання, формування думок. Дидактична література для дітей – це література, що подає в художній формі наукові, філософські, етичні та інші знання й ідеї [3].

Окрім цього, сценарій телевізійних програм для дітей обов'язково повинен активізувати увагу маленьких глядачів, зокрема, завдяки включенню в нього:

- цікавих сюжетних ситуацій;

Надійшла до редакції 15.12.2012

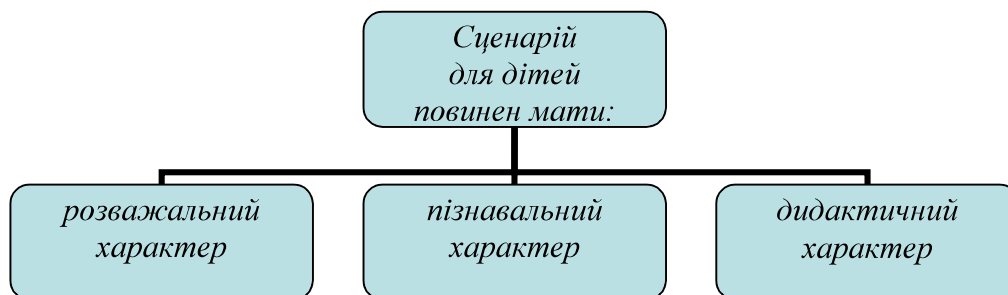

Рис. 1. Сценарій для дитячої аудиторії. Характеристики

- вікторин, ігор, загадок тощо;
- пізнаваних персонажів (Рис. 2).

Роздивимось детальніше кожну з вищеназаних складових.

Сюжетні ситуації сценарію. Будь-яка казка має сюжетну конструкцію, що в тій чи іншій мірі допомагає активізувати увагу дитини та сконцентрувати її на захоплюючій історії. Остання, у свою чергу, розвивається за всіма законами композиції. Отже, сюжетна ситуація сценарію – це каркас будь-якої програми для дитячої аудиторії. Особливо для дітей-дошкільнят та дітей молодшого шкільного віку.

У результаті аналізу дитячих телепрограм виокремлюємо наступні типи найпоширеніших сюжетних конструкцій.

1. «Програма-подорож». Герої програми вирушають у казкову подорож задля певної мети, про яку йдеться на початку програми (у зав'язці). Так, герої програми «Телемілітрамдія» (переможці III Міжнародного дитячого телевізійного фестивалю «Дитятко») заради встановлення справедливості між дівчатками та хлопчиками вирушають у подорож до справжнісінької царини бубликів та пиріжків – одеського хлібозаводу.
2. «Програма-бесіда на тему». На початку програми окреслюється певна проблема, що хвилює героїв. Кожен з героїв протягом програми висловлює свої думки стосовно цього, наводячи власні аргументи. Так, герої програми-колісанки «Вечірня котофонія» – Амелія та лялька Котофей – розпочинають бесіду, згадуючи улюблені ласощі. Виявляється, що для Амелії – це суніця та морква, а для Котофея – сосиски. Зацікавленість незвичними ласощами, що існують на планеті, та роздуми на цю тему спонукають героїв до нових відкриттів.
3. «Програма-новини». Програма являє собою випуск дитячих новин, проте з нестандартними ігровими підводками до сюжетів. Так, програма з Оренбурга «Купа мала» збирала низку сюжетів на різноманітні дитячі теми. Наприклад, саме в цій програмі можна дізнатися про те, на чому

краще покататися взимку по хрусткому сніжку і що таке «санчата-вотружки».

4. «Програма на кшталт програми для дорослих». Іноді дорослі сценаристи так захоплюються світом дорослих ідей та вражень, що переносять весь свій дорослий хист та всю свою надмірну дорослість на дитячі програми. Так з'являються програми, де діти уявляють себе дорослими. Як і в дорослому телевізійному житті, ведучі таких програм манірно, по-дорослому розповідають маленьким глядачам про дитячі проблеми зовсім не по-дитячому. Гадаємо, що такий варіант дитячих програм є хибним, а тому не радимо його використовувати.

Вікторини, ігри, загадки в дитячих програмах.

Ці елементи, як уже зазначалося, можуть допомогти активізувати увагу глядачів, особливо наймолодших. Використання цих засобів не є обов'язковим, однак вони можуть бути доречними наприкінці програми. Хоча можуть бути і певні виключення.

Важливо пам'ятати про те, що якщо у сценарії закладене будь-яке завдання дітям, то воно має бути максимально цікавим та, і це головне, підсилювати ідею сценарію.

Персонажі сценарію. Починаючи роботу над сценарієм, потрібно також визначитися з персонажем – ведучим (ведучими) програми. Умовно щодо засобів ведення дитячої програми пропонуємо класифікувати за наступним принципом.

«Ведучі-дорослі». Програму веде ведуча або ведучий – доросла людина, що стає своєрідним казкарем, учителем або виконує роль «теленяні».

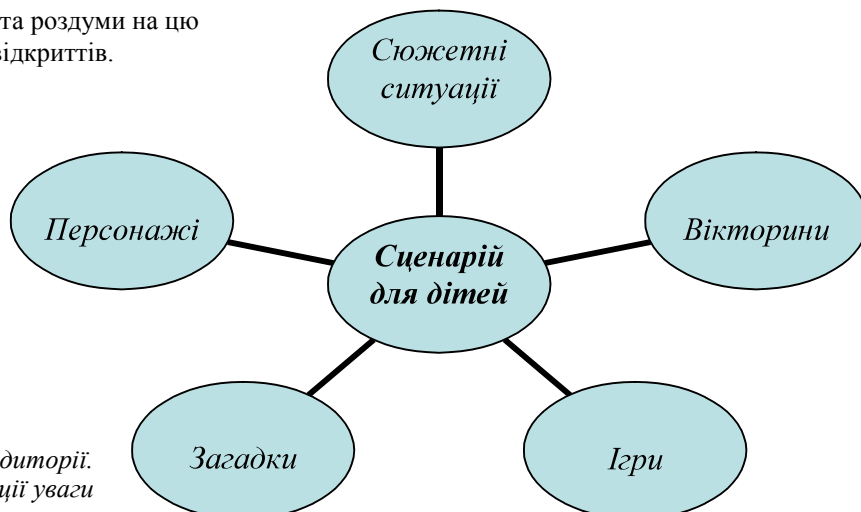

Рис. 2. Сценарій для дитячої аудиторії. Засоби активізації уваги

«Ведучі-дорослі в дитячих образах». Програму ведуть дорослі, перевтілені в образи казкових персонажів (уже існуючих або вигаданих).

«Ведучі-ляльки». Спеціально для програми створюються ляльки (оригінальні казкові персонажі). Лялька або група ляльок виконують роль ведучих. Цей прийом особливо популярний у вечірніх програмах-колисанках.

«Ведучі – анімаційні персонажі». Роль ведучих виконують анімаційні (мультиплікаційні) персонажі.

«Ведучі-діти». Програму ведуть діти, які грають самих себе, дорослих, постають в образах казкових персонажів тощо.

«Ведучі-мікс». Роль ведучих у програмі виконують діти разом з дорослими; лялька та доросла людина; діти та анімаційні персонажі тощо.

«Програми без ведучих». Назва цього пункту говорить сама за себе. І хоча випадки таких програм украї поодинокі, вони все ж трапляються. Такий прийом може бути доречним тільки у випадку виправданого задуму програми. В іншому випадку – це ознака дилетантства або заощадливості на ведучому.

Які ж телевізійні програми для дітей пропонує сучасне телебачення?

Розглянемо декілька прикладів.

1. «У гостях у Добрячка» (телеканал «Надія», цільова аудиторія – діти дошкільного та молодшого шкільного віку. Хронометраж: 13 хвилин 30 секунд).

Світ «добрих казок» минув, а сучасний віртуальний продукт жорстокий. Що ж запропонувати дітям, котрі сприймають майже всю інформацію у вигляді образів? Слід наголосити на тому, що програми для малюків створювати можна. Свідченням цього є програма «Добрячок». Цей симпатичний хом'ячок по-справжньому добрий, розумний, знає багато цікавого і дає лише корисні поради. Його юні друзі вже на початку програми вчаться головному – працювати й допомагати старшим. Розповіді господаря і кумедні, і практичні, а ще вони сповнені гармонії і справжньої краси... Що обрати – цукерки чи соковиті фрукти, комп'ютерну гру чи відпочинок на свіжому повітрі, безпринципних однолітків чи справжніх друзів – малюкам також порадить Добрячок. Знає він і технічні новинки. А в рубриці «А ви так можете?» хом'ячок пропонує юним глядачам завдання, які вони можуть виконати самотужки [2].

2. «Уроки Тетушки Совы» (Творче об'єднання «Маски»). У дітей яскраво виражений потяг до нового та цікавого продукту. Тож завдання цієї телепрограми – задовольнити його, це завдання виконується із задоволенням, створюючи не просто розважальні, але й у той же час пізнавальні та навчальні програми. Динамічність, добрі й смішні герої, корисна інформація, яскраві кольори – чотири орієнтири компасу творців програми «Уроки Тетушки Совы» [2].

3. «Азбука-Малышка» (Творче об'єднання «Маски»). Програми «Азбука-Малышка» виконані у вигляді пізнавальних і веселих уроків, які проводить для своїх маленьких глядачів тітонька Сова – лялькова героїня – у спеціально обладнаному

«лісовому класі». Розповідь про кожну літеру алфавіту супроводжується веселим віршиком та мультиплікаційним фільмом, який виконано у стилі мальованої анімації «а-ля Дісней» [2].

Щодо етапів сценарної роботи над пізнавально-розважальними програмами для дітей, то слід виокремити наступні – провідні.

Формування задуму. На цьому етапі сценаристові важливо точно визначитися не тільки з темою та ідеєю майбутньої програми, але й з її конкретною дитячою аудиторією – віковою категорією глядачів. Чітко зрозумівши це, сценаристові потрібно «вивчити» свого майбутнього глядача. Задля осмислення теми рекомендуємо звернутися до дитячої літератури (бажано з цікавими ілюстраціями, герої та образи яких надихають), мультфільмів, розмов з дітьми цього віку, спостережень за ними.

- Складання сценарного плану.
- Розробка творчої заявки на сценарій.
- Розробка чернетки сценарію.
- Робота над чистовим варіантом сценарію.

Висновки. Сценарії телевізійних програм для дітей являють собою різновид сценаріїв, створених за всіма законами драматургії та орієнтований на конкретну дитячу аудиторію (дошкільнят, молодших школярів, дітей середнього та старшого шкільного віку) з урахуванням усіх її специфічних особливостей тієї чи іншої вікової категорії. Розробка сценарію для дитячої аудиторії потребує вкрай копіткої роботи.

Сценарій для дитячої аудиторії повинен мати розважальний, пізнавальний та дидактичний характер.

За типами найпоширеніших сюжетних конструкцій можна виокремити «програму-подорож», «програму-бесіду на тему», «програму-новини», «програму на кшталт програми для дорослих». За способом ведення: «ведучі-дорослі», «ведучі-дорослі в дитячих образах», «ведучі-ляльки», «ведучі – анімаційні персонажі», «ведучі-діти», «ведучі-мікс», «програми без ведучих» тощо.

Сценарна робота над пізнавально-розважальною програмою для дітей нараховує п'ять провідних етапів: формування задуму, складання сценарного плану, розробка творчої заявки на сценарій, розробка чернетки сценарію, робота над чистовим варіантом сценарію.

Дана тема потребує подальшого вивчення.

Література:

1. Житницький, А. З. Драматургія масових театралізованих заходів : навч. посіб. / А. З. Житницький ; Харк. держ. акад. культури. — Х. : ХДАК, 2004. — 128 с.
2. Справді добрий Добрячок або Віртуальні гостини як школа реального життя, Телерадіокур'єр, №2(70) 2011, Київ, С. 17
3. Украинский Советский Энциклопедический Словарь: в 3-х т. / Редкол. : А.В. Кудрицкий (ответ. Ред.) и др. — К. : Глав. Ред. УСЭ, 1988. — Т. 2. — 1988 — 768 с.
4. Шубина, И. Б. Организация досуга и шоу программ / И. Б. Шубина — Р н/Д: Фенікс, 2003. — 352 с.